

พิพิธภัณฑ์...

มหาวิทยาลัยวัดโพธิ์

PLEARN MUSEUM : DISCOVER THE WISDOM OF WAT PHO UNIVERSITY

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (สพม.)
National Discovery Museum Institute

PLEARN MUSEUM :
DISCOVER THE WISDOM OF WAT PHO UNIVERSITY

พื้ยกษ์: สวัสดีครับ ผมชื่อพื้ยกษ์ครับ

ลันถัน: ส่วนผม ใครๆก็เรียกว่า

ลันถันครับ

พื้ยกษ์: เราสองคนจะพาทุกคน

ไปรู้จักกับวัดโพธิ์ทุกซอกทุกมุม

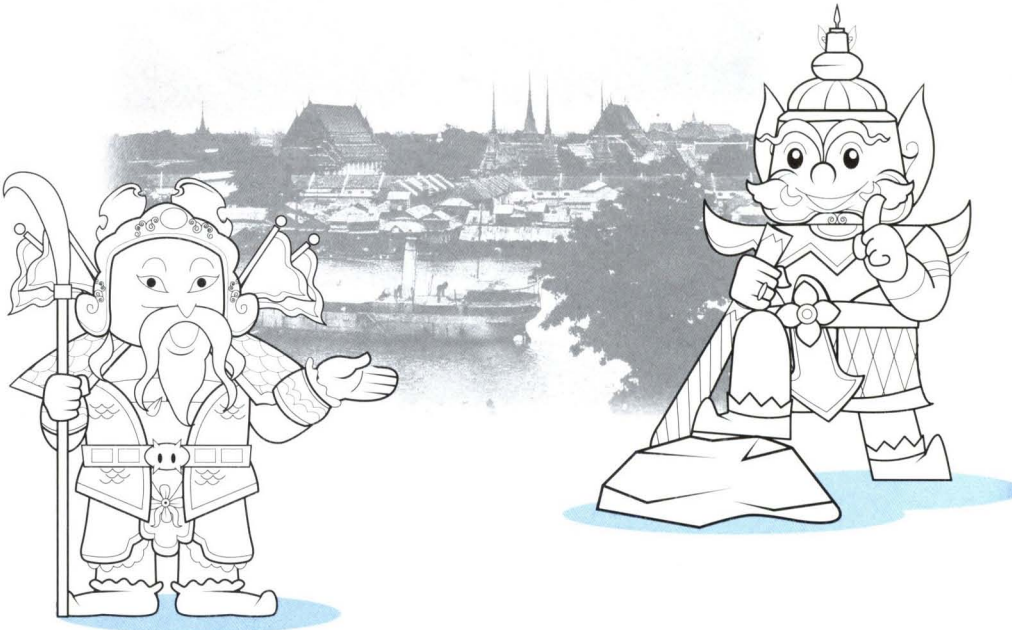
ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ลันถัน: ถ้าพร้อมแล้วไปลุยกันเลย...!!

กว่าจะมาเป็นวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

พื้ยักษ์: ย้อนไปในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง มีวัดที่ชาวบ้านสร้างขึ้น ชื่อ วัดโพธาราม ตั้งอยู่ใกล้กับป่าบางกอกฝั่งตะวันออก บริเวณริมคลองลัด บางกอก หรือแม่น้ำเจ้าพระยาในปัจจุบันนั่นเอง เล่ากันว่าที่เรียกกันว่า วัดโพธาราม เพราะบริเวณวัดมีต้นโพธิ์ขึ้นอยู่จำนวนมาก

ล้นถัน: ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงยกฐานะวัดโพธารามขึ้นเป็นพระอารามหลวง เนื่องจากตั้งอยู่ภายในรั้วพระนครและโปรดให้มีพระราชอาคันตุกะปกครอง

พื้ยักษ: พอมาถึงรัชกาล พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงย้ายราชธานีมาที่กรุงเทพและสร้างพระบรมมหาราชวังขึ้น ด้วยทรงเห็นว่าวัดโพธารามที่ตั้งอยู่ข้างวังมีสภาพทรุดโทรมมาก ทรงเกรงว่าประชาชนจะมองเป็นการสร้างวังข่มวัด จึงโปรดเกล้าฯ ให้ขุนนางเจ้าทรงกรมช่างสิบหมู่อำนวยการบูรณะปฏิสังขรณ์ วัดโพธิ์ให้สง่างามสมพระเกียรติ ในปี พ.ศ. ๒๓๓๑

เกร็ด ช้างสิบหมู่ ไม่ได้มีแค่ ๑๐ อย่างนะ...

ล้นถัน: ช้างต่าง ๆ ในกรมช้างสิบหมู่ไม่ได้มี ๑๐ หมู่หรือ ๑๐ ช้าง ตามชื่อหรือกเพียงแต่ในสมัยแรกเริ่ม มีการรวมช้างฝีมือไทยต่าง ๆ ไว้เพียง ๑๐ ตามกฎหมายตราสามดวงได้แก่ ช้างเขียน ช้างแกะ ช้างสลัก ช้างกลิ้ง ช้างหล่อ ช้างปั้น ช้างหุ่น ช้างรัก ช้างบุ ช้างปูน

ปลูกอ้อยกันกระหน่ำเพื่อทำส่วนผสม

ล้นถัน: ปลูกอ้อย? จะสร้างวัดแล้วไปปลูกอ้อยกันทำไมละ

พื้ยกษ์: ในสมัยก่อนยังไม่มีปูนซีเมนต์เหมือนปัจจุบัน ภูมิปัญญาไทยโบราณ เขาก็ใช้น้ำอ้อยและเปลือกหอยคลุกรวมกับส่วนผสมอื่นๆ ออกมาเป็นปูนแบบไทย ใช้ก่ออิฐสร้างอาคารได้เหมือนกัน

ดังนั้นมีโครงการจะสร้างวัดหรือพระราชวังขึ้นมาเมื่อใด ก็ต้องเริ่มปลูกอ้อยกันเป็นหมื่นๆ ไร่และหาเปลือกหอยเป็นภูเขาเตรียมเอาไว้ก่อนเลย ลองคิดดูซิว่าทั้งโบสถ์ วิหาร เจดีย์ที่ใหญ่โตขนาดนี้ของวัดโพธิ์จะต้องใช้น้ำอ้อยและเปลือกหอยมากขนาดไหน

สั่งระดมคน ๒๐,๐๐๐ เพื่อปรับที่ ใช้เวลา ๔ ปี

พื้ยกษ์: วัดโพธิ์มีพื้นที่ขนาดเท่ากับสนามฟุตบอลตั้ง ๑๒ สนาม ในการปรับพื้นที่ก็เลยต้องใช้ง่าลังคนกว่า ๒๐,๐๐๐ คน กับช้างม้าวัวควายฝูงใหญ่ ในการขนดินมาถมที่ และบดดินให้ราบเรียบ เพื่อเตรียมสร้างวัด

ลั่นถัน: แต่ดินแถววัดโพธิ์มันอ่อนยวบยวบ พอถมไปดินมันก็ทรุดตัวลงไปอีก ต้องถมไปบดไปกินเวลาตั้ง ๔ ปีกว่า จึงปรับพื้นที่เสร็จและเริ่มลงมือสร้างได้

พี่ยักษ์: ในขณะที่เดียวกันกำลังคนอีกส่วนก็ต้องเตรียมระดมทั้งอิฐ ไม้ซุง กระดาน กระเบื้อง ดินบุก ฯลฯ จากทั่วสารทิศ มาเป็นวัตถุก่อสร้าง คิดดูสิ สมัยนั้นรถบรรทุกก็ไม่มี ถนนหนทางก็ไม่มี การลำเลียงวัสดุก่อสร้าง ทั้งหมดต้องให้การขนส่งทางน้ำกำลังคนและสัตว์เท่านั้น

ลั่นถัน: เห็นไหมครับว่ากว่าจะมาเป็นวัดโพธิ์อย่างทุกวันนี้แสนยากลำบาก ขนาดไหน ต้องเตรียมแผนทำงานเป็นอย่างดี แถมยังต้องทุ่มเทกำลังคน เงินทอง เวลา สติปัญญา และความพยายามอย่างมหาศาล ดังนั้นพวกเราต้องช่วยกันอนุรักษ์และทำนุบำรุงโบราณสถานของชาติแห่งนี้ กันนะครับ

เกร็ด เจ้าชายน้อยทรงประสูติแล้ว เจ้าข้าเอ๋ย

พี่ยักษ์: ระหว่างที่มีการสร้างวัด ในปีพ.ศ.๒๓๓๓ พระโอรสองค์ที่ ๒๘ ของ ร.๑ มีพระประสูติกาล ทรงพระนามว่า พระองค์เจ้าชายवासูกิริ ซึ่ง ๒๐๐ ปี ต่อมาพระองค์ได้กลายเป็นปูชนียบุคคล ของวัดโพธิ์และของโลกเขี้ยวนะ....

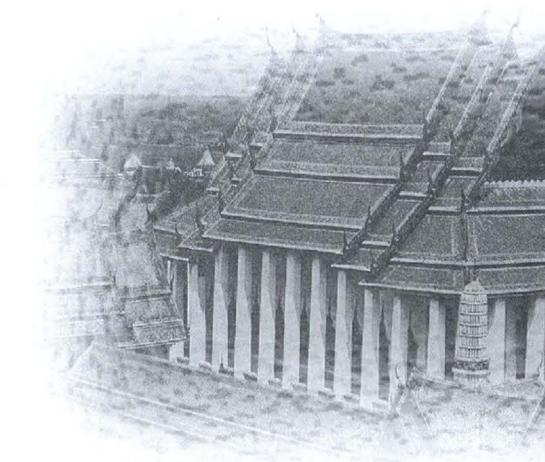
ลั่นถัน: จริงหรือ ทำเนียบใครกันนะ ถ้าน้องๆ อยากรู้ติดตามดูต่อไปนะครับ

อัญเชิญสัญลักษณ์แห่งการตั้งราชธานี

พื้ยักษ: รัชกาลที่ ๑ ทรงมีพระราชดำริให้อัญเชิญพระศรีสรรเพชญ์ อันเป็นสัญลักษณ์แห่งการตั้งราชธานีจากอยุธยามาประดิษฐานที่วิหารภายในวัดโพธิ์ แต่คณะสงฆ์กราบทูลว่าองค์พระทรุดโทรมมากไม่เหมาะสมแก่การบูรณะ จึงโปรดให้บรรจุองค์พระและพระธาตุเขี้ยวในเจดีย์ และทรงพระราชทานชื่อว่า พระมหาเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ดาญาณ

ร.๑ ทรงสร้างอะไรบ้าง

ล้นถิ่น: พระองค์ทรงโปรดให้สร้างพระอุโบสถ พระระเบียง พระวิหาร ตลอดจนสิ่งก่อสร้างที่จำเป็นอื่นๆ สำหรับพระอารามส่วนสิ่งที่มีอยู่เดิมก็โปรดให้บูรณะไว้

เมื่อสร้างถาวรวัตถุแล้วโปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปตามวัดร้างตามหัวเมืองต่าง ๆ มาประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถพระวิหารทิศและพระระเบียงชั้นนอกชั้นใน เขียนเรื่องพระชาติกษัตริย์ห้าสิบพระชาติ ตำรายาและฤกษ์ตัดตน ไว้เป็นวิทยาทานที่ศาลาราย

พื้ยัภษ: อันนี้แหละทำให้วัดโพธิ์เปรียบเสมือนมหาวิทยาลัยที่รวบรวมเอาวิชาทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ อักษรศาสตร์ แพทยศาสตร์ ให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษา

คำถามล้นถัน:

รู้ไหมว่า ร.๑ ทรงรวบรวมเอาพระพุทธรูปได้ทั้งหมดกี่องค์
ไปดูเฉลยหน้า ๑๒

เกร็ด ทำไมต้องพอกปูนพระพุทธรูป?

ล้นถัน: แหม อุตส่าห์สร้างพระพุทธรูปชะสวยงามขนาดนี้ แล้วโหลงโงงไปพอกไว้ละ

พื้ยัภษ: ว่ากันว่าเหตุที่ต้องให้พอกปูนไว้นั้นก็เพราะ

องค์พระพุทธรูปทำจากสัมริดซึ่งเป็นโลหะทองแดงผสมดีบุก

ในคราวที่เสียกรุงนั้นนอกจากพม่าจะเผาทำลาย

บ้านเมืองแล้ว ก็ยังมีคนไทยกันเองที่ใจบาปเห็นแก่ได้

เอาไฟเผาหลอมพระพุทธรูปแล้วเอาโลหะที่ได้ไปขาย

เอาเงินกันชะ ที่แย่งชิงไปกว่านั้นก็คือฝิ่นที่ใช้เผา

ก็ไปแกะเอามาจากบานประตูบานหน้าต่างตาม

วัดวาอารามที่แกะสลักไว้อย่างสวยงามเสียอีกด้วย

...ไอ้ไม่ น่าเสียดายจัง
เลยต้องเอาปูนมาพอก
ซ่อนไว้สินะ....

งานเฉลิมฉลองพระอารามหลวงแห่งสิริมงคล

พื้ยักษ์: พอสร้างทุกอย่างเสร็จแล้ว รัชกาลที่ ๑
จึงทรงโปรดให้จัดงานฉลองอย่างยิ่งใหญ่
ในพ.ศ. ๒๓๔๔ และทรงพระราชทานนามวัดโพธิ์ใหม่ว่า
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาวาส แปลว่า
วัดเชตุวัน*แห่งสิริมงคลอันบริสุทธิ์ ซึ่งต่อมาได้รับ
สถาปนาให้เป็น วัดประจำรัชกาลที่ ๑ และเป็นวัดที่
มีความสำคัญมาตลอดทุกรัชกาลเลย

(*) เชตุวัน เป็นชื่อของวัดลัษมีพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่นานที่สุด

เกร็ด วัดนี้มีมูลค่าเท่าไร?

พื้ยักษ์: รู้ใหม่ว่ากว่าจะสร้างวัดโพธิ์เสร็จต้องใช้เวลาถึง ๗ ปี ๔ เดือน ๒๘ วัน
ใช้กำลังคนกว่า ๒๐,๐๐๐ คน ลี้้นพระราชทรัพย์ทั้งสิ้นถึง ๕,๘๑๑ ชั่ง

ลั้นถัน: เงิน ๕,๘๑๑ ชั่ง นี้มันมีเยอะขนาดไหนนะ

พื้ยักษ์: ในสมัยก่อน เงิน ๑ ชั่ง มีค่าเท่ากับ ๘๐ บาท ก็คิดเป็นเงิน ๔๖๔,๘๘๐ บาท
แต่ถ้าคิดเป็นค่าเงินปัจจุบัน เงิน ๑ ชั่งมีค่าประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นมีมูลค่าถึง
๑,๑๖๒,๒๐๐,๐๐๐ เวียวนะ

ราคานี้ยังไม่ได้รวมค่าแรงงาน ค่าที่ดินและมูลค่าของพระพุทธรูปทั้งหมดเลย

ลั้นถัน: เฮ้อ สลบลดีกว่า

พื้ยักษ์: เยอะมากเลยใช้มี๊ยะละ แต่เนี่ยยังไม่ใช้มูลค่าที่แท้จริงหรอกนะ

เพราะมูลค่าที่แท้จริงของทั้งวัดอุโบราณ มรดกภูมิปัญญาเหล่านี้ จริงๆ แล้ว
ลี้้นประเมินค่าไม่ได้

เฉลย...!! คำตอบหน้าที่ ๑๐

ลั่นถัน: ๑,๒๔๘ องค์ แต่เก็บเอาไว้เพียง ๘๗๒ องค์
 ที่เหลือทรงพระราชทานแจกจ่ายไปยังวัดอื่นๆ
 ถึงกระนั้นด้วยจำนวนมหาศาลขนาดนี้ก็เพียงพอแล้วที่จะทำให้
 วัดโพธิ์เป็นวัดที่มีพระพุทธรูปอันงดงามทุกยุคทุกสมัยประดิษฐาน
 อยู่ภายในวัดมากที่สุด...สุดยอด!

เกร็ด จากสามเณรหางนาครสู่เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ รุ่นที่ ๒

พี่ยักษ์: ในปีพ.ศ.๒๓๔๔ เมื่อพระองค์เจ้าชายवासูกฤษีมีพระชนม์ ๑๒ พรรษา
 ทรงผนวชเป็นสามเณร เป็นหางนาครหลวงของ กรมพระราชวังหลัง

ประทับจำพรรษาและศึกษาอยู่ในวัดพระเชตุพนฯ จนสิ้นรัชกาลที่ ๑

ลั่นถัน: จากนั้นได้ทรงผนวชเป็นพระภิกษุเมื่อ พ.ศ.๒๓๕๔ ทรงมีพระสมณฉายาว่า
 "สุวัณณรังษี" จากนั้น ๓ ปีต่อมาท่านเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนได้ถึงแก่มรณภาพ ร.๒
 จึงทรงโปรดสถาปนา พระองค์เจ้าพจนระสุวัณณรังษี เป็นกรมหมื่นนุชิตวิโนรล
 ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนลำดับที่ ๒

เกร็ด เจ้าครอกวัดโพธิ์ องค์ศาลาอนุปัทมภกแห่งวัดโพธิ์

ล้นถัน: เจ้าครอกวัดโพธิ์? ใครกันครับพี่ยกษ์

พี่ยกษ์: เจ้าครอกวัดโพธิ์หมายถึง

กรมหลวงนรินทรเทวี พระขนิษฐา(น้องสาว)ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้คอยสนับสนุนและดูแลวัดโพธิ์คนสำคัญโดยตรง

พระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อทำนุบำรุงวัดและพระสงฆ์ตลอดทั้งปี วังของพระองค์นั้น

อยู่ติดกับรั้ววัดโพธิ์เลย ซึ่งปัจจุบันคือ บริเวณวิหารพระพุทธไสยาสน์นั่นเอง

บูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่

ล้นถัน: เมื่อเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ ๓ พระองค์ทรงเห็นว่าวัดโพธิ์ทรุดโทรมไปมาก

จึงทรงสั่งให้ปฏิสังขรณ์วัดโพธิ์ครั้งมหินหาร

สิ่งใดที่ชำรุดทรุดโทรมมากก็รื้อสร้างใหม่บ้าง

เปลี่ยนแปลงแก้ไขให้งามขึ้นบ้าง ขยายรูปทรงบ้าง ตลอดจนสร้างเพิ่มขึ้นบ้าง

พี่ยกษ์: ที่สำคัญพระองค์ทรงบูรณะเจดีย์ประจำรัชกาลที่ ๑

รวมทั้งสร้างเจดีย์ให้รัชกาลที่ ๒ และพระองค์เองด้วย

ล้นถัน: การบูรณะครั้งนี้ได้ระดมทั้งช่างไทยและต่างชาติ

มาช่วยกันทำงานโดยใช้สถาปัตยกรรม ประติมากรรม ศิลปะความรู้ต่างๆ

ผสมผสานกัน ตามคติของไทย จีน อินเดีย ศาลานาพุทธและศาลาอื่นๆ ด้วย

รวมมิตรสัญลักษณ์มงคล

พื้ยักษ์: และจุดเด่นของการบูรณะครั้งนี้ก็คือ

การรวบรวมเอาสัญลักษณ์สิริมงคลมากมายเอาไว้ที่วัดโพธิ์ ทั้งมงคล ๑๐๘ ประการที่พื้นพระบาทพระพุทธรูปไสยาสน์ ลวดลายตามซุ้มประตู ลายสลักตามพระวิหาร รูปปั้นต่างๆ ทั้งหมดล้วนช่วยเสริมสิริมงคลให้แก่วัดและผู้คนที่มากราบไหว้บูชาที่ปลูกในวัดก็ยังคงเป็นต้นไม้มงคลเลย

ลั่นถัน: แหม มีสัญลักษณ์มงคลเยอะแยะเต็มไปหมดเลย สัมกับเป็นพระอารามแห่งสิริมงคลจริง ๆ

พื้ยักษ์: นอกจากนี้ ร.๓ ยังทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จารึกสรรพตำราต่างๆ ลงแผ่นศิลาอ่อนประดับไว้ตามศาลาราย เพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน ถือได้ว่าเป็นการขยายโครงสร้างพื้นฐานของมหาวิทยาลัยวัดโพธิ์ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามาศึกษาสรรพวิชาต่างๆ ได้สะดวกมากขึ้น การบูรณะวัดโพธิ์ครั้งนี้ ใช้เวลาถึง ๑๖ ปี ๗ เดือนเชียวนะ

เกร็ด ทวารบาล

พี่ยักษ์: ในสมัยนี้ พี่ยักษ์และลันถันได้เข้ามาอยู่ที่วัดโพธิ์พร้อมกันเลยนะ

ลันถัน: โห้ โห้ โห้ ตอนนั้นเราเดินทางมาจากเมืองจีน พร้อมพรรคพวก

สิงสาราสัตว์และข้าวของอีกเพียบเลย

พี่ยักษ์: โอ้โห ลันถันคงเดินทางมาแบบยิ่งใหญ่னுเลย

ลันถัน: เปล่า พวกเราอยู่ใต้ท้องเรือเป็นอับเฉา สำหรับถ่วงเรือเอาไว้ไม่ให้โคลงเคลง

ลอยทะเลมาตั้งหลายเดือนกว่าจะได้มาถึงเมืองไทย

จากนั้นแล้วเพื่อนลันถันทั้งหมดก็กระเจาไปอยู่ตามพระราชวังและพระอารามหลวงต่างๆ
รวมทั้งวัดโพธิ์ด้วย

เกร็ด ทำไมถึงเอายักษ์มาขังอยู่ที่ประตู?

พี่ยักษ์: ยักษ์มีศักดิ์เป็นเทพ มีรูปร่างใหญ่โตสง่างามและมีอิทธิฤทธิ์มาก

เป็นที่เกรงขามของผู้คนรุกและอำนาจชั่วร้ายต่างๆ

รูปปั้นยักษ์ก็เลยได้ปรากฏตัวเป็นทวารบาลหรือผู้รักษาประตูศาลาสถานต่างๆ

ขณะเดียวกันอีกความหมายหนึ่ง รูปปั้นยักษ์ยังอาจหมายถึงท้าวภูเวระ ผู้เป็นหัวหน้าของยักษ์

ซึ่งจัดเป็นหนึ่งในสี่ของจตุโลกบาลผู้ปกป้องดูแลโลกและทิศทั้งสี่อีกด้วย

ลันถัน: ส่วนลันถัน เป็นภาษาจีนหมายถึง ตัวตุ๊กตาทินรูปตัวละครในการแสดงงิ้ว

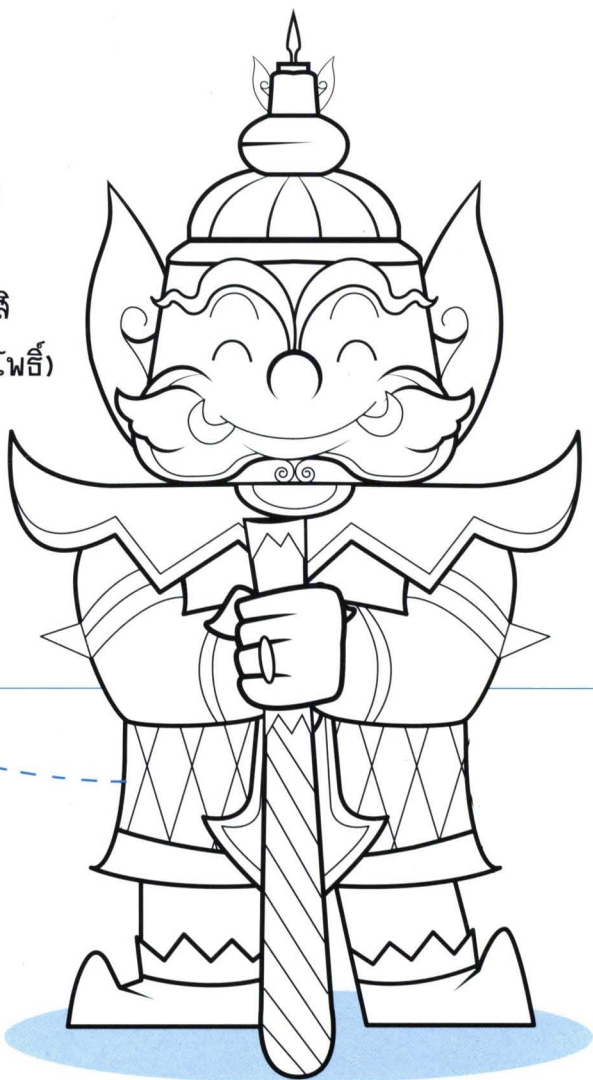
ใช้สำหรับประดับสถานที่ต่างๆ

ตัวลันถันที่เป็นนักรบหรือทหารก็มักนำมาประดับเป็นนายทวารบาลตามประตูทางเข้า

พระราชวังและศาลาสถานมาตั้งแต่สมัยโบราณ

รู้ไหมว่าใครคือยักษ์วัดโพธิ์ตัวจริง ?

เผ่าพันธุ์ : เทพอสูร
ถิ่นกำเนิด : ไทย
อาวุธประจำตัว : กระบอง
ลักษณะเด่น : มีเขี้ยวยาว
ที่อยู่ : อยากรู้ก็
ไปตามหาตุลิตี
(ซุ้มทางเข้าพระมณฑป วัดโพธิ์)

ส่วนสูง : ประมาณ ๑๕๐ เซนติเมตร

ส่วนสูง : ประมาณ ๓๐๐ เซนติเมตร

เผ่าพันธุ์ : มนุษย์
ถิ่นกำเนิด : จีน
อาวุธประจำตัว: ง้าว
ลักษณะเด่น : มีเครายาว
ที่อยู่ : ลงงเติน
สำรววัด
หน่อยก็เจอแล้ว
หาง่ายนิดเดียว

เกร็ด เปิดตำนานท่าเตียน

พี่ยักษ์: มีตำนานเล่าสืบต่อกันมาว่า "ยักษ์วัดแจ้ง" กับ "ยักษ์วัดโพธิ์" ที่อยู่ตรงกันข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา เคยทะเลาะกันจนบ้านเรือนที่อยู่บริเวณทำน่านั้นนั้นราบเป็นหน้ากลอง ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า "ท่าเตียน" ในปัจจุบัน เอ แล้วทำไมเขาถึงทะเลาะกันนะ ?

ไปดูเฉลยหน้า ๒๐

ห้ามงคลของคนจีน

ลั่นถัน: ตามหลักความเชื่อของจีน มงคลมีด้วยกัน ๕ อย่าง คือ อายุยืน ร่ำรวย สงบสุข มีคุณธรรม และอำนาจในครวี่เรือน

เกร็ด ฤกษ์ตัดตนกลแก้เมียอ

พี่ยักษ์: เป็นทำบบริหารแก้โรคต่าง, เดิมมี ๘๐ ทำ ปัจจุบันเหลือแค่ ๒๔ ทำ

ลั่นถัน: โอิโฮ แค่นี้ก็เยอะแยะเหลือเฟือ จำไม่ไหวแล้ว

พี่ยักษ์: เหล่าความรู้อันล้ำค่าเหล่านี้ถูกสืบทอดต่อมาและถูกนำไปเผยแพร่จนวันนี้เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

ลั่นถัน: ถ้าไม่ช่วยกันอนุรักษ์ต่อไป โดนคนอื่นเขาแย่งไปไม่รู้ด้วยนะ

ที่เด็ดต้องดู : โขลกทวารหน้าพระอุโบสถ

ตามความเชื่อชาวจีนถือว่าเป็นประตูลี้ภัย ซึ่งนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์
สิริมงคลที่สวยงามแล้ว ถ้ามองลอดไปจะเห็นพระพุทธรูปปฏิมากร
อยู่ตรงกลางพอดีตะ

เกร็ด โสฬสมงคล

พื้ยกษ: รัชกาลที่ ๓ ทรงโปรดการสถาปนามงคลวัดโพธิ์ เป็นแบบโสฬสมงคล คือ มงคล ๑๖
ตามคติความเชื่อแบบจีนว่า เลข ๘ คือเลขมงคล ดังนั้นสิ่งต่างๆ
ภายในวัดโพธิ์จึงมีจำนวนเกี่ยวข้องกับเลข ๘ ทั้งสิ้น เช่น วัดโพธิ์มีประตูเข้าออก ๑๖ ประตู
(แปด ๒ ครั้ง) มียักษ์ ๘ เฝ้าพระมณฑป ๘ ตน (ปัจจุบันเหลือ ๔) วิหารทิศมี ๘ มุข เป็นต้น

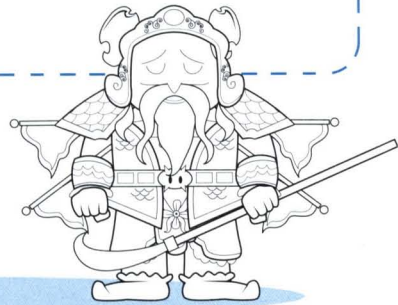
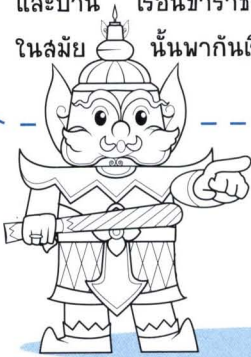
เฉลย เปิดตำนานท่าเตียน

พี่ยักษ์: ก็ลั่นถันนะสิ ไปยืมเงินพี่ยักษ์วัดแจ้ง เขาก็เลยมาทวง แต่ลั่นถันไม่ยอมคืน ต่างก็เลยโมโหแล้วก็ทะเลาะกันยกใหญ่ ดินะที่พี่ยักษ์วัดพระแก้วมาห้ามเอาไว้ ไม่งั้นดูไม่จัดแหงๆ

ลั่นถัน: ...จ้อย

พี่ยักษ์: แต่ที่จริงที่มาของชื่อ " ท่าเตียน " นั้นมีหลายสาเหตุ บ้างบอกว่ามาจากเหตุไฟไหม้ใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ที่ไหม้วังเจ้านาย และบ้าน เรือนข้าราชการราษฎรที่ตั้งอยู่แถวนี้เสียราบหมด จนผู้คนในสมัย นั้นพากันเรียกท่าน้ำที่นี้ว่าท่าเตียนกัน

...จ้อย

คำถามลั่นถัน: รู้ใหม่ว่าลั่นถันพาใครมาด้วย

เฉลย ลั่นถัน: โส้ โส้ โส้ เฝียบเลย ทั้งน้กบวช พระอรหันต์ ขุนนาง ชาวบ้านทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ เทพเจ้า ๘ เวียง สัตว์เทพ สัตว์ ชาวตะวันตก อาคารจำลอง ข้าวของเครื่องใช้ นอกจากนี้ยังมีดอกไม้ ต้นไม้ ผลไม้ ที่เป็นรูปสลักตามกำแพงวิหาร ซึ่งทุกอย่างเป็นสัญลักษณ์แห่งโชคลาภ สิริมงคล และช่วยป้องกันอันตรายจากภูติผีปีศาจ

คำถามล้นถัน: รู้ไหมว่าในวัดโพธิ์มีล้นถันทั้งหมดกี่ถัน

เฉลย ล้นถัน: มีตั้ง ๓๒ ถัน (แปด ๔ ครั้ง) แถมยังมีทหารฝรั่งอีก ๘ ตัวนะ

มหาเจดีย์ ๔ รัชกาล

พื้ยกษ: ในสมัย ร.๔ ทรงโปรดให้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดโพธิ์เพียงบางส่วน ทรงโปรดให้สร้างเจดีย์ประจำรัชกาล

ก่อนที่พระองค์จะเสด็จสวรรคต ได้มีพระราชดำรัสไว้ว่า

ห้ามมิให้สร้างเจดีย์ประจำรัชกาลอีก เพราะจะทำให้วัดพระเชตุพนคับแคบไป ส่วนพระมหาเจดีย์ ๔ องค์นั้น ให้ถือว่าพระเจ้าแผ่นดินทั้ง ๔

พระองค์ทรงเคยเห็นทุกพระองค์ ฉะนั้นจึงควรมีพระมหาเจดีย์อยู่ด้วยกัน

ล้นถัน: ซึ้งจัง

พื้ยกษ์: นอกจากนี้หะ ในพระราชประเพณีเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนคร โดยทางสลมารค (ทางบก) รัชกาลที่ ๔ ยังทรงเป็นพระมหากษัตริย์ พระองค์แรกที่เสด็จไปนมัสการพระพุทธเทวปฏิมากรในพระอุโบสถ วัดพระเชตุพนฯ และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลแล้วจึงเสด็จเข้าพระบรม มหาราชวัง ในรัชกาลต่อมาจึงถือเป็นพระราชประเพณีว่า เมื่อเสด็จพระราช ดำเนินเลียบพระนครโดยทางสลมารค จะเสด็จไปประทับทรงนมัสการ พระพุทธเทวปฏิมากร ณ พระอุโบสถวัดพระเชตุพนฯ ด้วย

คำถามล้นถิ่น: มหาเจดีย์ ๔ รัชกาลมี ความหมายอย่างไร และมีลืออะไรบ้าง

เฉลย พื้ยกษ์:

- ร.๑ สีเขียบ บรรจุพระศรีสรรเพชญ์ เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า
- ร.๒ สีขาว บรรจุพระไตรปิฎกทองคำ เป็นตัวแทนของพระธรรม
- ร.๓ สีเหลือง บรรจุผ้าไตร เป็นตัวแทนของพระสงฆ์
- ร.๔ สีขาบ หน้าเงินเข้ม ภายในมีทางขึ้นไปสามารถมองเห็นพระปรารงค์ วัดอรุณได้อย่างชัดเจน และเป็นจุดชมพระอาทิตย์ตก ที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งเลยทีเดียบ

คำถามล้นถัน: รู้ไหมว่าเจดีย์ในวัดโพธิ์มีกี่องค์?

.....ลองไปเดินนับกันดูนะ

ไปดูเฉลยหน้าถัดไป

เกร็ด ลานทรงงาน

พื้ยกษ: ลานด้านหน้าวิหารพุทธไสยาสน์ที่มีต้นมะม่วงแผ่ต้นนี้ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาก เพราะเดิมเคยเป็นที่ทรงงานของรัชกาลที่ ๑ รัชกาลที่ ๓ และสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก แม้กระทั่งในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของเรา ตอนที่ทรงพระเยาว์ก็ทรงเคยมาเล่นอยู่บริเวณนี้

เกร็ด ต้นมะม่วงฉันทายไปไหน ?

พื้ยกษ: มีเรื่องเล่าว่าสมัยหนึ่งได้มีการถอนต้นมะม่วงแผ่หน้าวิหารพุทธไสยาสน์ออก แล้วก็เอาต้นข่อยมาปลูกแทน ครั้นพอในหลวงเสด็จมาถวายพระกริ่งในหลวง จึงทรงถามหาต้นมะม่วง ร้อนถึงเจ้าอาวาสต้องถอนต้นข่อยออกแล้วก็ไปตามเอาต้นมะม่วงมาจากจังหวัดพิจิตรซึ่งเป็นลูกหลานของเจ้ามะม่วงแผ่ที่วัดโพธิ์เองมาปลูกไว้ที่เดิม

เกร็ด รหัสลับรามเกียรติ์

พื้ยกษ์: พูดถึงจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์

ลูกเล็กเด็กแฉะที่ไหนก็รู้ว่าที่วัดพระแก้วเป็นที่เหมาะจะศึกษามากที่สุดเพราะมีภาพที่สวยงามและค่อนข้างสมบูรณ์กว่าที่อื่น~

ล้นถัน: แต่ภาพจิตรกรรมรามเกียรติ์ตอนหนึ่งถึงตอนสามกลับไม่ปรากฏที่ผนังวัดพระแก้ว ซึ่งอาจจะมีแผนผังที่แท้เพียงไม่กี่คนที่รู้ว่าแท้จริงแล้ว ภาพทั้งสามตอนที่หายไปนั้น อยู่ที่ผนังด้านในศาลารายโดยรอบพระมณฑปของวัดโพธิ์นั่นเอง

เฉลย รู้ใหม่ว่าเจดีย์ในวัดโพธิ์มีกี่องค์

ล้นถัน: นับ~ ดูแล้วในวัดโพธิ์มีเจดีย์อยู่ถึง ๙๙ องค์
ถือว่าเป็นวัดที่มีเจดีย์มากที่สุดในเมืองไทยเชียวนะ

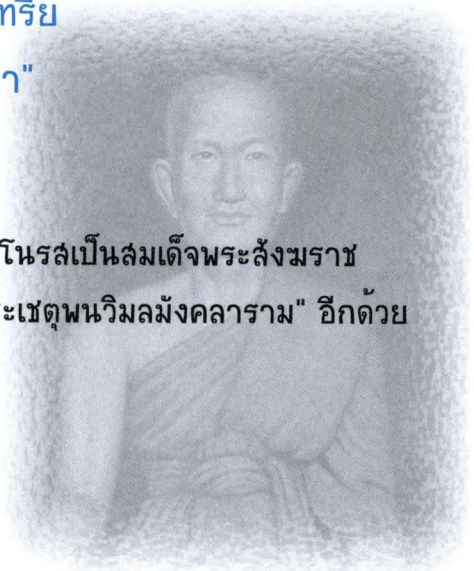
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

พระองค์ทรงเป็นเสมือนผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาของมหาวิทยาลัยวัดโพธิ์ เนื่องจากได้ทรงตั้งข้าราชการรวบรวมสรรพวิชาต่าง~ ตลอดระยะเวลาที่ทรงผนวช

จนแตกฉาน และทรงนำเอาความรู้มานิพนธ์เป็นหนังสือต่างๆ
ไว้เป็นจำนวนมากทั้งบทร้อยกรองและร้อยแก้ว เช่น โคลงตั้งร่ายปฏิสังขรณ์
วัดพระเชตุพนฯ อันเป็นเสมือนพิมพ์เขียวซึ่งบันทึกการบูรณะวัดโพธิ์อย่าง
ละเอียด พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาถือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์
แรกและสำคัญยิ่งทำให้เราได้ทราบถึงพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระ
นเรศวรมหาราชในการทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาและหลายส่วนก็ถูกนำ
ไปใช้เป็นบทเรียนในปัจจุบันด้วย เช่น มหาเวสสันดรชาดก ลิลิตตะเลงพ่าย
และกฤษณาสอนน้องคำฉันท์ที่ท่องกันติดปาก คือ....

"พฤษภภาษร อิกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เล่นงคง สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรี
สลิตทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา"

เมื่อ ร.๔ ทรงขึ้นครองราชย์ ได้ทรง
สถาปนาสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นสมเด็จพระสังฆราช
และทรงเปลี่ยนสร้อยชื่อวัดเป็น "วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม" อีกด้วย

ยุคสมัยแห่งการบูรณะ

พื้ยักษ์: ในสมัยรัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖ ทรงมอบให้กระทรวงโยธาธิการ บูรณะปฏิสังขรณ์จนถึงปัจจุบัน การบูรณะได้ดำเนินการต่อเนื่องเรื่อยมาในสมัย รัชกาลที่ ๗ และรัชกาลที่ ๘

สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระองค์ยังทรงสืบทอดเจตนารมย์ของบูรพกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ทรงให้ความสำคัญในการทำนุบำรุงวัดพระเชตุพนฯ และอนุรักษสรรพวิชา ต่างๆ ภายในวัดเป็นอย่างมากตลอดระยะเวลาที่พระองค์ทรงครองราชย์ จวบจนทุกวันนี้เพื่อให้พระอารามหลวงแห่งสิริมงคลนี้ยังคงความเป็น มหาวิทาลัยที่เต็มเปี่ยมไปด้วยมรดกภูมิปัญญาไทยสืบไป

ลั่นถัน: ขอให้พระองค์ทรงพระเจริญ

กิจกรรมพิพิธพาเพลิน มหาวิทยาลัยวัดโพธิ์

การทำรูป

วัตถุดิบที่ใช้: ขี้เลื่อย ก้านรูป จันทขาว ผงเหนียว ผงถ่าน

วิธีการทำ

1. นำก้าน รูป จุ่มน้ำตามระยะที่ต้องการ คลุกเคล้ากับผงเหนียว
2. นำก้านจากข้อ ๑ จุ่มน้ำ แล้วนำมาผสมกับส่วนผสมของขี้เลื่อย ผงถ่าน ผงเหนียว อัตราส่วน ๓:๑:๑ เคล้าให้เข้ากับก้าน ให้ทำซ้ำในข้อ ๒ จำนวน ๓ ครั้ง
3. นำก้านจากข้อ ๒ มาคลุกผงจันทขาวให้ได้เนื้อรูปขาวเนียนแล้วนำออกตากแดด ซึ่งหากจะทำรูปหอมให้นำรูปไปย้อมด้วยสีผสมอาหารแล้วนำตากแดดให้แห้ง หลังจากนั้นนำรูปที่ได้ไปจุ่มลงในน้ำมันหอมระเหยแล้วนำไปฝังให้แห้ง

การทำเทียน

ส่วนผสม พาราฟิน แวกซ์ สี ไล่เทียน พิมพ์

วิธีการทำ

ผสมพาราฟินและแวกซ์ในสัดส่วนที่เท่ากัน (ถ้าซึ่งเป็นหน้าหนักให้ใช้ สัดส่วนพาราฟิน ๑๐๐ กรัม ต่อแวกซ์ ๓๐ กรัม) ต้มจนหลอมละลายเข้ากัน ผสมสี (ใช้แผ่นสีเทียนหรือสีมันต์สุดะ) ผสมให้เข้ากันดี ยกหม้อลงจากเตา ใส่หัวน้ำหอมกลิ่นที่ชอบทิ้งให้ส่วนผสมเย็นลงเล็กน้อย (สังเกตดูเทียนจะเริ่มขุ่น) ใส่ไล่เทียน ในพิมพ์ให้ยาวพ้นพิมพ์ประมาณ ๔ - ๕ ซม. เทเทียนที่ยังร้อนอยู่ (ประมาณ ๙๒ องศา) ลงในพิมพ์ ทิ้งให้เย็น จึงค่อยแกะออกจากพิมพ์

การเขียนลายไทย

อุปกรณ์ ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด กระดาษขาว

วิธีการเขียนแม่ลายกระหนก (ตัวเดียว)

1. เริ่มจากการวาดรูปสามเหลี่ยมมุมฉากขึ้นก่อน ส่วนสูง ๓ นิ้ว กว้าง ๒ นิ้ว และที่มุมซ้ายวาดสามเหลี่ยมด้านเท่าเล็กกว่า กว้างจากรฐาน ๒ ซม. สำหรับให้ตัวกระหนกเกาะ
2. เริ่มลากเส้นโค้งจากรฐาน พอถึงส่วนหัวกระหนก ให้วาดเส้นขดเหมือนกับกันหอย แล้วลากเส้นต่อจนถึงยอดลาย และตัวตกลงให้โค้งแหลมจนสุดโคนก้านตัวกระหนก
3. เมื่อสามารถวาดกระหนกด้านขวาสำเร็จแล้ว ควรหัดวาดตัวกระหนกที่พลิกกลับด้านซ้ายด้วย เพราะในการใช้งานจริงนั้น จำเป็นต้องเขียนได้ทั้งด้านซ้ายและด้านขวา วิธีการวาดก็เช่นเดียวกับ การวาดตัวกระหนกด้านขวา

กิจกรรมพิพิธพาเพลิน มหาวิทยาลัยวัดโพธิ์

การทำยาหม่อง

ส่วนผสม วาสลิน พาราฟิน ขี้ผึ้ง เมนทอล การบูร พิมเสน น้ำมันระกำ น้ำมันสะระแทน น้ำมันเขียว น้ำมันยูคาลิปตัส น้ำมันกานพลู น้ำมันอบเชย

วิธีการทำ

- นำวาสลิน พาราฟิน ขี้ผึ้ง ใส่ภาชนะ ตั้งไฟอ่อนๆ ใช้ช้อนคนให้ละลาย
- ผสมเมนทอล การบูร พิมเสน น้ำมันระกำ น้ำมันสะระแทน น้ำมันเขียว น้ำมันยูคาลิปตัส น้ำมันกานพลู น้ำมันอบเชย ในภาชนะ คนให้ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน
- นำส่วนผสมในข้อ ๒ เทลงผสมกับส่วนผสมในข้อที่ ๑ ที่ละลายแล้วขณะยังร้อนอยู่ หรือใช้ไฟอ่อนมากๆ คนให้เข้ากัน
- เติมน้ำมันขี้ผึ้งที่เหลือแล้วเขียนลงไปในส่วนผสมจนได้สีตามต้องการแล้วบรรจุลงในขวดที่เตรียมไว้

การประคบสมุนไพร

การประคบสมุนไพรคือ การใช้สมุนไพรหลายอย่างมาโขลกแล้วห่อรวมกัน ส่วนใหญ่จะเป็นยาสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย ซึ่งเมื่อถูกความร้อนจะระเหยออกมา เช่น โพล ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ตะไคร้ การบูร เป็นต้น เป็นวิธีการบำบัดรักษาของแพทย์แผนไทย จึงสามารถนำไปใช้ควบคู่กับการนวดไทย โดยใช้การประคบหลังจากการนวดไทย

ตัวยาสมุนไพรใช้ในการทำลูกประคบ

๑. เหนง้าไพล ๕๐๐ กรัม บรรเทาปวดเมื่อย ลดการอักเสบ
๒. ผิวมะกรูด ๑๐๐ ซีด บรรเทาลมวิงเวียน
๓. ตะไคร้บ้าน ๒๐๐ กรัม บรรเทาปวดเมื่อย ลดการอักเสบ
๔. ใบมะขาม ๑ ซีด บรรเทาอาการคันตามร่างกาย บำรุงผิว
๕. ขมิ้นชัน ๑๐๐ กรัม บรรเทาอาการฟกช้ำและช่วยรักษาเม็ดผดผื่นคันตามผิวหนัง
๖. ขมิ้นอ้อย ๑๐๐ กรัม บรรเทาอาการฟกช้ำและช่วยรักษาเม็ดผดผื่นคันตามผิวหนัง
๗. ใบลัมป่อย ๕๐ กรัม ช่วยบำรุงผิว ช่วยให้ผิวหนังสะอาด
๘. เกลือแกง ๖๐ กรัม ช่วยดูดความร้อน และช่วยพาตัวยายผ่านซึ่มผิวหนังได้อย่างสะดวก
๙. การบูร ๓๐ กรัม แต่งกลิ่น บำรุงหัวใจ แก้พุพอง
๑๐. พิมเสน ๓๐ กรัม แต่งกลิ่น แก้พุพอง แก้หวัด

อุปกรณ์การประคบสมุนไพร

๑. หม้อสำหรับนึ่งลูกประคบ
๒. ผ้าสำหรับห่อลูกประคบ
๓. เชือก
๔. เตาและจานรองลูกประคบ

วิธีการทำลูกประคบ

๑. ล้างเหง้าไพล ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ให้สะอาด ตะไคร้ ผิวมะกรูด หั่นแล้วพร้อมโขลกพอหยาบๆ
 ๒. นำใบมะขาม ใบลัมป่อย ตำผสมกับข้อ ๑ แล้วใส่เกลือ การบูร พิมเสน คลุกให้เข้ากัน
 ๓. แบ่งตัวยาดอกเป็น ๓ ส่วน ใช้ผ้าห่อลูกประคบรัดด้วยเชือกให้แน่น
 ๔. นำลูกประคบไปนึ่งในหม้อ ครั้งละ ๓ ลูก ประมาณ ๑๕-๒๐ นาที
- สับเปลี่ยนประคบบริเวณที่ต้องการ

ตามที่พี่ยักษ์และลั่นถันได้พาเราไปรู้จักวัดโพธิ์บอกเล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
เกร็ดความรู้ มรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยที่ลุ่มลึกและทรงคุณค่า
รวมถึงเจตนารมณ์และความทุ่มเทอันยิ่งใหญ่ของบูรพกษัตริย์ที่จักสืบทอดและ
ดำรงไว้ซึ่งสรรพศิลป์สรรพศาสตร์อันล้ำค่าชั่วลูกชั่วหลานโดยเกณฑ์ช่างฝีมือ
และปราชญ์สาขาต่างๆ มาจารึกและสรรค์สร้างความรู้เหล่านั้นไว้ที่วัดโพธิ์แห่งนี้

นอกจากนี้ พี่ยักษ์และลั่นถันยังคุยถึงความเป็นมาและความผูกพันระหว่าง
วัดโพธิ์และชุมชนโดยรอบ อาทิ ชุมชนท่าเตียนและปากคลองตลาด ซึ่งเป็นความ
สัมพันธ์ที่อาศัยเกื้อกูลพึ่งพากันและกันอันเป็นคุณลักษณะที่โดดเด่นของสังคมไทย
ที่ควรแก่การรักษาและดำรงสืบต่อไป

วันนี้เราเยาวชนคนไทยมีหน้าที่เรียนรู้เพื่ออนุรักษ์และสืบสานมรดกทางปัญญา
สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมล้ำค่า คุณค่าความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของวัดโพธิ์
และความเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่รวมความรู้หลากหลายแขนงแห่งแรกของ
กรุงรัตนโกสินทร์ ภารกิจดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลจัดตั้ง
สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (สพร.) ซึ่งเป็นองค์การมหาชน
ให้มีพันธกิจหลักในการสร้างพื้นที่เรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างผลิตผลให้แก่เยาวชน
และประชาชน รวมถึงต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมไทย
โดยพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งแรกจะเปิดตัวในช่วงกลางปี พ.ศ. ๒๕๕๐
ที่อาคารกระทรวงพาณิชย์เดิม ใกล้ๆ วัดโพธิ์นี้เอง

คณะจัดทำ ฝ่ายกิจกรรมสัปดาห์.

๑. อลิสา ภูษอุม
๒. รัตมา พงศ์พนรัตน์
๓. พาล ภิรมย์
๔. จารุณี แยมชื่น

สัปดาห์ขอบคุณ

๑. พระราชเวที ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ
๒. จุล ดุลยวิจิตรเกษม

PLEARN MUSEUM :
DISCOVER THE WISDOM OF WAT PHO UNIVERSITY

TURNAROUND
Total Business Solutions

Gulf Electric
Group of Power Companies

